

Analyzing the role of audit committee effectiveness and internal audit performance quality in social responsibility reporting in insurance companies

Y, Khalili¹; M, Sadeghi²; A, Khonka³; A, Momeni Yanesari³

Department of Accounting, Accounting Faculty, Payame Noor University, Tehran, Iran

Department of Accounting, Faculty of Management and Innovation, Shahid Ashrafi Esfahani University, Isfahan, Iran

Department of Administrative and Economics, Faculty of Humanities and Physical Education, Gonbad Kavous University, Gonbad, Iran

ARTICLE INFO

KEYWORDS:

Audit committee effectiveness
Insurance companies
Internal audit quality
Social responsibility reporting

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVES: Insurance companies, as one of the main pillars of the financial system, play a pivotal role in managing economic risks and providing financial security for individuals and legal entities. Given the increasing importance of social responsibility in this industry, this study examines the impact of the effectiveness of the audit committee and the internal audit performance quality on social responsibility reporting in Iranian insurance companies.

METHODS: The research method is correlational in nature and content, and hypothesis testing based on multivariate regression was used. In terms of the type of purpose, it is an applied research and the research was conducted within the framework of inductive reasoning. The statistical population includes all insurance companies in Iran, and in order to achieve the research goal, the period between 1398 and 1402 was selected as a sample.

FINDINGS: The results obtained from testing the research hypotheses indicate a significant and direct (positive) effect of audit committee effectiveness and internal audit performance quality on improving social responsibility reporting. Specifically, increasing audit committee effectiveness and improving internal audit quality lead to increased transparency, accuracy, and reliability of social responsibility reports. These results indicate that a strong corporate governance structure, especially through the effective performance of audit committees and internal audit units, can help improve social accountability and increase stakeholder trust.

CONCLUSION: By providing new empirical evidence, this study contributes to the existing literature on social responsibility reporting and corporate governance in the insurance industry. The findings of this study can be used as a basis for policymakers, managers, and regulatory agencies to improve reporting processes and increase transparency in insurance companies.

واکاو نقش اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت های بیمه

یاسمن خلیلی¹، مریم صادقی²، عبدالخالق خنکا³، ابوالفضل مومنی یانسری³

¹ گروه حسابداری، دانشکده حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

² گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و نوآوری، دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی، اصفهان، ایران

³ گروه اداری و اقتصادی، دانشکده علوم انسانی و تربیت بدنی، دانشگاه گنبد کاووس، گنبد، ایران

چکیده

پیشینه و اهداف: شرکت های بیمه ای، به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام مالی، نقش محوری در مدیریت ریسک های اقتصادی و تأمین امنیت مالی برای اشخاص حقیقی و حقوقی ایفا می نمایند. با توجه به اهمیت روزافزون مسئولیت پذیری اجتماعی در این صنعت، این پژوهش به بررسی تأثیر اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت های بیمه ای ایران پرداخته است.

روش شناسی: روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی همبستگی بوده و از آزمون فرضیه ها بر اساس رگرسیون چند متغیره استفاده شده و از نظر نوع هدف، جزء پژوهش های کاربردی و انجام پژوهش در چارچوب استدلال استقرایی صورت پذیرفته است. جامعه آماری شامل کلیه شرکت های بیمه ای در ایران می باشد که به منظور دستیابی به هدف پژوهش، دوره زمانی بین سالهای 1398 تا 1402، به عنوان نمونه انتخاب گردیده است.

یافته ها: نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه های پژوهش، بیان کننده ی تأثیر معنادار و مستقیم (مثبت) بی اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی است. به طور مشخص، افزایش اثربخشی کمیته حسابرسی و ارتقای کیفیت حسابرسی داخلی منجر به افزایش شفافیت، دقت، و قابلیت اتکای گزارش های مسئولیت اجتماعی می شود. این نتایج بیانگر آن است که ساختار حکمرانی شرکتی قوی، به ویژه از طریق عملکرد مؤثر کمیته های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی، می تواند به بهبود پاسخگویی اجتماعی و افزایش اعتماد ذینفعان کمک کند.

نتیجه گیری: این مطالعه با ارائه شواهد تجربی جدید، به ادبیات موجود در حوزه گزارشگری مسئولیت اجتماعی و حکمرانی شرکتی در صنعت بیمه کمک می کند. یافته های این پژوهش می تواند به عنوان مبنایی برای سیاست گذاران، مدیران، و نهادهای نظارتی در جهت بهبود فرآیندهای گزارش دهی و افزایش شفافیت در شرکت های بیمه ای مورد استفاده قرار گیرد.

کلمات کلیدی:

اثربخشی کمیته حسابرسی

شرکت های بیمه ای

کیفیت حسابرسی داخلی گزارشگری

مسئولیت اجتماعی

مقدمه

شرکت های بیمه ای به عنوان نهادهای مالی حیاتی در اقتصاد هر کشور، نقش بسزایی در مدیریت ریسک و ایجاد امنیت اقتصادی برای افراد و سازمان ها ایفا می کنند. این شرکت ها با ارائه خدمات بیمه ای، نه تنها به کاهش عدم اطمینان های مالی کمک می کنند، بلکه به عنوان بازیگران اصلی در بازارهای سرمایه، مسئولیت های اجتماعی گسترده ای را نیز بر عهده دارند. گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها به عنوان ابزاری برای شفاف سازی و پاسخگویی در قبال تأثیرات اجتماعی، محیطی و اقتصادی فعالیت های سازمان ها، در سال های اخیر مورد توجه ویژه ای قرار گرفته است (Safarzadeh and Mohammadi, 2019). در این میان، کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی به عنوان مکانیزم های نظارتی کلیدی، نقش تعیین کننده ای در ارتقای اعتبار و قابلیت اتکای گزارش های مسئولیت اجتماعی ایفا می کنند. کیفیت حسابرسی داخلی به عنوان یکی از ارکان اصلی

نظام حکمرانی شرکتی، به طور مستقیم بر دقت، شفافیت و کامل بودن اطلاعات ارائه شده در گزارش های مسئولیت اجتماعی تأثیر می گذارد. حسابرسی داخلی با ارزیابی مستقل و بی طرفانه فرآیندها و کنترل های داخلی، اطمینان می دهد که اطلاعات منعکس شده در گزارش های مسئولیت اجتماعی، مطابق با استانداردهای حسابداری و گزارشگری است. در شرکت های بیمه ای که با حجم بالایی از داده های مالی و غیرمالی سروکار دارند، کیفیت حسابرسی داخلی می تواند به شناسایی و کاهش ریسک های مرتبط با گزارش های نادرست یا گمراه کننده کمک کند. این امر به ویژه در حوزه مسئولیت اجتماعی، که اغلب با معیارهای کیفی و غیرمالی سنجیده می شود، از اهمیت بالایی برخوردار است (Amrizal, 2014; Rahardja et al., 2018). از سوی دیگر، کمیته حسابرسی به عنوان نهاد نظارتی مستقل در ساختار حکمرانی شرکتی، نقش محوری در نظارت بر فرآیندهای گزارشگری مالی و غیرمالی ایفا می کند. اثربخشی کمیته حسابرسی به طور مستقیم بر کیفیت گزارش های مسئولیت اجتماعی تأثیر می گذارد، زیرا این کمیته مسئولیت نظارت بر عملکرد واحد حسابرسی داخلی و اطمینان از رعایت استانداردهای حسابرسی و گزارشگری را بر عهده دارد. در شرکت های بیمه ای، که با چالش های منحصر به فردی مانند پیچیدگی محصولات بیمه ای، ریسک های عملیاتی و الزامات قانونی مواجه هستند، اثربخشی کمیته حسابرسی می تواند به بهبود کیفیت گزارش های مسئولیت اجتماعی و افزایش اعتماد ذینفعان کمک کند (Zimon et al., 2022). با این حال، علیرغم اهمیت کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی، تحقیقات محدودی به بررسی این رابطه در شرکت های بیمه ای پرداخته اند. این در حالی است که شرکت های بیمه ای به دلیل ماهیت فعالیت های خود، با انتظارات فزاینده ای از سوی ذینفعان در زمینه شفافیت و مسئولیت پذیری اجتماعی مواجه هستند. گزارش های مسئولیت اجتماعی در این شرکت ها نه تنها باید عملکرد مالی، بلکه تأثیرات اجتماعی و محیطی فعالیت های آن ها را نیز منعکس کنند. در این راستا، کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی می توانند به عنوان عوامل کلیدی در بهبود کیفیت و قابلیت اتکای این گزارش ها عمل کنند. نتایج مطالعات پیشین در خصوص بررسی تأثیر ویژگی های خاص شرکت و مکانیسم های حاکمیت شرکتی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها متناقض است. نتایج تحقیق Mokhtar (2017) نشان داد که اندازه شرکت، سودآوری، اهرم و نوع حسابرس ارتباط قابل توجهی با گزارشگری مالی پایداری دارند در حالی که Aly, et al. (2010) دریافتند که اندازه شرکت و نوع حسابرس گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت را توضیح نمی دهد، که برخلاف یافته های Mokhtar (2017) است. برای ویژگی های حاکمیت شرکتی، مطالعاتی مانند Waweru et al. (2019) بر نقش استقلال کمیته حسابرسی و تخصص مالی تمرکز می کند و سایر ویژگی های کمیته حسابرسی مانند جلسات کمیته حسابرسی، دقت و اندازه را نادیده می گیرد. به طور مشابه، Bin-Ghanem and Ariff (2016) فقط بر کارایی کلی کمیته حسابرسی تمرکز می کنند و در بین ویژگی های کمیته حسابرسی تحقیق نمی کنند، که کدام یک بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها تأثیر بیشتری دارد. مطالعه Kelton and Yang (2008) بر نقش کمیته حسابرسی فعال، و درصد اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی در مشارکت در گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها متمرکز است. مطالعات دیگر بر نقش سرمایه فکری، عملکرد، نقش هیئت مدیره و هم شکلی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها تمرکز دارند. در خصوص رابطه ویژگی های شرکت و گزارشگری مسئولیت اجتماعی برخی مطالعات وجود دارد. Ahmed, et al. (2017) ارتباط معنی داری بین اندازه شرکت و گزارشگری مسئولیت اجتماعی پیدا کردند. محققین نشان دادند شرکت های بزرگتر در مقایسه با شرکت های کوچکتر از گزارشگری مسئولیت اجتماعی بیشتری استفاده می نمایند. در مقابل، با استفاده از شواهد تحلیل محتوا از مصر Aly, et al. (2010) دریافتند که اندازه شرکت نمی تواند گزارش پایداری شرکت را توضیح دهد. مطالعات قبلی در مورد ارتباط بین سن شرکت و گزارشگری مسئولیت اجتماعی نیز وجود داشته اما هیچ ارتباط قابل توجهی را بین سن شرکت و گزارشگری مسئولیت اجتماعی نشان نمی دهد. Dolinsek and Lutar-Skerbinjek (2018) دریافتند که سن شرکت تعیین کننده قابل توجهی برای گزارشگری مسئولیت اجتماعی نیست. در مطالعه دیگری بر روی شرکت های کویتی، Alanezi (2009) دریافت که سن شرکت ارتباط قابل توجهی با گزارشگری مسئولیت اجتماعی ندارد.

یکی از چالش های اصلی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت های بیمه ای، فقدان استانداردهای یکپارچه و الزام آور در این حوزه است. این امر باعث شده است که شرکت ها از روش ها و معیارهای متفاوتی برای اندازه گیری و گزارش دهی تأثیرات اجتماعی و محیطی خود استفاده کنند. در چنین شرایطی، کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی می توانند به ایجاد هماهنگی و انسجام در گزارش های مسئولیت اجتماعی کمک کنند. حسابرسی داخلی با ارزیابی مستقل روش های اندازه گیری و گزارش دهی، اطمینان می دهد که اطلاعات ارائه شده قابل مقایسه و قابل اتکا هستند. از سوی دیگر، کمیته حسابرسی با نظارت بر این فرآیندها، اطمینان حاصل می کند که گزارش های مسئولیت اجتماعی مطابق با بهترین شیوه های گزارشگری تهیه شده اند. علاوه بر این، نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در مدیریت ریسک های مرتبط با گزارشگری مسئولیت اجتماعی نیز قابل توجه است. شرکت های بیمه ای به دلیل ماهیت فعالیت های خود، با ریسک های عملیاتی، مالی و قانونی متعددی مواجه هستند که می توانند بر کیفیت گزارش های مسئولیت اجتماعی تأثیر بگذارند (Wu and Shen, 2013). حسابرسی داخلی با شناسایی و ارزیابی این ریسک ها، به شرکت ها کمک می کند تا اقدامات پیشگیرانه ای را برای کاهش احتمال خطا و تحریف های احتمالی در گزارش های مسئولیت اجتماعی انجام دهند. کمیته حسابرسی نیز با نظارت بر مدیریت ریسک، اطمینان می دهد که شرکت ها به طور مؤثر با این چالش ها برخورد می کنند. در نهایت، بهبود کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی می تواند به افزایش اعتماد ذینفعان به گزارش های مسئولیت اجتماعی شرکت های بیمه ای کمک کند. ذینفعان، از جمله سهامداران، مشتریان، تنظیم کنندگان و جامعه عمومی، انتظار دارند که شرکت ها به طور شفاف و

دقیق در مورد تأثیرات اجتماعی و محیطی فعالیت‌های خود گزارش‌دهی کنند. در این راستا، کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی می‌توانند به عنوان مکانیزم‌های نظارتی قدرتمند، اطمینان حاصل کنند که گزارش‌های مسئولیت اجتماعی نه تنها دقیق و کامل هستند، بلکه منعکس‌کننده تعهد واقعی شرکت‌ها به مسئولیت‌پذیری اجتماعی نیز می‌باشند. با توجه به اهمیت روزافزون گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای و نقش کلیدی کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در این فرآیند، بررسی رابطه بین این متغیرها می‌تواند به درک بهتر عوامل مؤثر بر بهبود گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کند. این تحقیق با هدف تبیین نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در ارتقای گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای، به دنبال ارائه راهکارهایی برای بهبود فرآیندهای گزارشگری و افزایش اعتماد ذینفعان است.

همچنین نتایج این پژوهش، می‌تواند دانش‌افزایی برای ادبیات پژوهش به شرح زیر داشته باشد:

نخست اینکه، پژوهش حاضر، نخستین تحقیقی است که به‌طور نظام‌مند به بررسی نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای می‌پردازد. با توجه به خلأهای موجود در ادبیات پیشین، این مطالعه با ارائه چارچوبی مفهومی و تحلیلی، به درک عمیق‌تری از تعامل میان مکانیزم‌های نظارتی داخلی و الزامات گزارشگری غیرمالی دست می‌یابد. این پژوهش با تأکید بر پیچیدگی‌های منحصربه‌فرد صنعت بیمه، از جمله ماهیت چندبعدی ریسک‌ها و انتظارات ذینفعان، گامی نوین در راستای غنی‌سازی مبانی نظری حوزه حکمرانی شرکتی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی برمی‌دارد. به‌ویژه، یافته‌های این تحقیق می‌تواند به عنوان مرجعی برای پژوهش‌های آتی در سایر صنایع مالی و غیرمالی که با چالش‌های مشابهی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی مواجه هستند، مورد استفاده قرار گیرد.

علاوه بر این، نتایج این پژوهش می‌تواند به عنوان سنگ بنایی برای توسعه سیاست‌ها و استانداردهای جدید در حوزه گزارشگری مسئولیت اجتماعی و حسابرسی داخلی در شرکت‌های بیمه‌ای عمل کند. با ارائه شواهد تجربی از تأثیر کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی بر شفافیت و قابلیت اتکای گزارش‌های مسئولیت اجتماعی، این مطالعه می‌تواند زمینه‌ساز تدوین دستورالعمل‌های دقیق‌تر و کاربردی‌تر برای نهادهای تنظیم‌گر و استانداردگذار باشد. این امر نه تنها به ارتقای کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک می‌کند، بلکه با تقویت اعتماد عمومی و پاسخگویی سازمانی، گامی بلند در جهت تحقق اهداف توسعه پایدار و حکمرانی مطلوب برمی‌دارد. از این رو، پژوهش حاضر با ترکیب رویکردهای نظری و عملی، به گسترش مرزهای دانش در این حوزه و ارائه راهکارهایی برای بهبود عملکرد سازمانی در صنعت بیمه می‌پردازد.

مروری بر پیشینه پژوهش

در چارچوب نظریه‌ی نمایندگی، که یکی از ارکان اصلی حکمرانی شرکتی محسوب می‌شود، تضاد منافع میان مدیران و ذینفعان به‌عنوان عاملی کلیدی در شکل‌گیری نیاز به مکانیزم‌های نظارتی مانند کمیته‌های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی مطرح می‌شود. این نظریه با تأکید بر لزوم شفافیت و پاسخگویی، به‌ویژه در شرکت‌های بیمه‌ای که با حجم بالایی از تعهدات مالی و اجتماعی مواجه هستند، اهمیت کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته‌ی حسابرسی را در کاهش اطلاعات نامتقارن و بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی برجسته می‌کند. از سوی دیگر، نظریه‌ی ذینفعان با گسترش دایره‌ی مسئولیت‌های سازمان‌ها به فراتر از سهامداران و دربرگیری تمامی گروه‌های ذینفع، از جمله مشتریان، کارکنان، جامعه، و محیط زیست، لزوم گزارشگری مسئولیت اجتماعی را به‌عنوان ابزاری برای پاسخگویی به انتظارات چندگانه‌ی این گروه‌ها تبیین می‌کند (Zimon, 2022). در این میان، نظریه‌ی مشروعیت نیز با تأکید بر ضرورت کسب و حفظ مشروعیت اجتماعی توسط سازمان‌ها، به‌ویژه در صنایع حساسی مانند بیمه، بر نقش گزارش‌های مسئولیت اجتماعی در ایجاد اعتماد و پذیرش عمومی تأکید می‌کند. ترکیب این نظریه‌ها به‌همراه مفاهیم نوین حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری، چارچوبی جامع برای تحلیل نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته‌ی حسابرسی در ارتقای گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای فراهم می‌آورد.

گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه

گزارشگری مسئولیت اجتماعی به‌عنوان ابزاری استراتژیک در عرصه‌ی مدیریت سازمانی، به شرکت‌ها این امکان را می‌دهد تا تعهدات خود را در قبال جامعه، محیط زیست، و ذینفعان مختلف به‌طور شفاف و نظام‌مند منعکس کنند. این گزارش‌ها، که فراتر از ابعاد مالی صرف، به تأثیرات اجتماعی، محیطی، و اخلاقی فعالیت‌های سازمان‌ها می‌پردازند، به‌طور فزاینده‌ای به یکی از معیارهای کلیدی ارزیابی عملکرد سازمانی تبدیل شده‌اند. در شرکت‌های بیمه‌ای، که نقش محوری در مدیریت ریسک و ایجاد امنیت اقتصادی ایفا می‌کنند، گزارشگری مسئولیت اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا این شرکت‌ها نه تنها مسئولیت‌های مالی، بلکه تعهدات گسترده‌ای در قبال مشتریان، کارکنان، و جامعه‌ی عمومی دارند (Wu and Shen, 2013). گزارش‌های مسئولیت اجتماعی در این صنعت، به‌ویژه در زمینه‌ی شفاف‌سازی اقدامات مرتبط با پایداری محیطی، مسئولیت‌پذیری

اجتماعی، و حکمرانی مطلوب، می‌توانند به عنوان ابزاری قدرتمند برای ایجاد اعتماد و تقویت روابط با ذینفعان عمل کنند. با این حال، فقدان استانداردهای یکپارچه و الزام‌آور در این حوزه، چالش‌هایی را در زمینه‌ی مقایسه‌پذیری و قابلیت اتکای این گزارش‌ها ایجاد کرده است. از این رو، بهبود فرآیندهای گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای، مستلزم توجه به کیفیت اطلاعات ارائه‌شده، شفافیت روش‌های اندازه‌گیری، و انسجام با بهترین شیوه‌های بین‌المللی است. این امر نه تنها به افزایش اعتبار سازمانی کمک می‌کند، بلکه گامی اساسی در جهت تحقق اهداف توسعه‌ی پایدار و پاسخگویی اجتماعی به شمار می‌رود (Aini, et al., 2020).

اثربخشی کمیته حسابرسی و گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌های بیمه

اثربخشی کمیته حسابرسی به عنوان یکی از ارکان کلیدی در ساختار حکمرانی شرکتی، نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای شفافیت، پاسخگویی، و اعتبار گزارش‌های مالی و غیرمالی سازمان‌ها ایفا می‌کند. این اثربخشی، که به توانایی کمیته در نظارت بر فرآیندهای حسابرسی داخلی و خارجی، ارزیابی کیفیت گزارش‌های مالی، و اطمینان از رعایت استانداردهای حسابداری و گزارشگری اشاره دارد، تحت تأثیر عواملی همچون ترکیب اعضا، تخصص مالی، استقلال، و تعامل مؤثر با مدیریت ارشد و حساب‌رسان خارجی قرار می‌گیرد. در شرکت‌های بیمه‌ای، که با چالش‌های پیچیده‌ای مانند تنوع محصولات، ریسک‌های عملیاتی، و الزامات قانونی مواجه هستند، اثربخشی کمیته‌ی حسابرسی می‌تواند به عنوان مکانیزمی حیاتی برای کاهش ریسک‌های گزارش‌دهی و بهبود کیفیت اطلاعات ارائه‌شده به ذینفعان عمل کند (Desoky, 2025). این کمیته با نظارت بر عملکرد واحد حسابرسی داخلی و اطمینان از تطابق فرآیندهای گزارشگری با بهترین شیوه‌های بین‌المللی، نقش بسزایی در افزایش قابلیت اتکای گزارش‌های مالی و غیرمالی ایفا می‌کند. علاوه بر این، اثربخشی کمیته‌ی حسابرسی می‌تواند به مدیریت بهتر ریسک‌های مرتبط با گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کند، زیرا این کمیته با ارزیابی مستقل فرآیندهای گزارش‌دهی، اطمینان حاصل می‌کند که اطلاعات ارائه‌شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دقیق، کامل، و مطابق با انتظارات ذینفعان هستند. در نتیجه، اثربخشی کمیته‌ی حسابرسی نه تنها به عنوان عاملی برای بهبود کیفیت گزارش‌های مالی، بلکه به عنوان ابزاری برای ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پاسخگویی سازمانی در شرکت‌های بیمه‌ای محسوب می‌شود (Aini, et al., 2020). بر این اساس اولین فرضیه پژوهش به شرح زیر مطرح می‌گردد:

فرضیه اول: اثربخشی کمیته حسابرسی و بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه تأثیر معناداری دارد.

کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی و گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌های بیمه

کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی به عنوان یکی از ارکان اساسی نظام حکمرانی شرکتی، به طور فزاینده‌ای در کانون توجه پژوهش‌ها و سیاست‌گذاری‌های سازمانی قرار گرفته است. این مفهوم، که به توانایی واحد حسابرسی داخلی در شناسایی، ارزیابی، و گزارش‌دهی دقیق و بی‌طرفانه‌ی ریسک‌ها، کنترل‌های داخلی، و فرآیندهای سازمانی اشاره دارد، نقش تعیین‌کننده‌ای در اطمینان‌بخشی به ذینفعان در مورد صحت و قابلیت اتکای اطلاعات مالی و غیرمالی ایفا می‌کند. کیفیت حسابرسی داخلی نه تنها به شایستگی‌های فنی و تخصصی حساب‌رسان داخلی، بلکه به استقلال، بی‌طرفی، و منابع در دسترس آن‌ها نیز وابسته است. در شرکت‌های بیمه‌ای، که با پیچیدگی‌های خاصی مانند تنوع محصولات، ریسک‌های عملیاتی، و الزامات قانونی مواجه هستند، کیفیت حسابرسی داخلی می‌تواند به عنوان مکانیزمی مؤثر برای کاهش احتمال خطاها، تقلب‌ها، و تحریف‌های مالی و غیرمالی عمل کند. علاوه بر این، حسابرسی داخلی با ارزیابی مستقل فرآیندهای گزارشگری مسئولیت اجتماعی، اطمینان می‌دهد که اطلاعات ارائه‌شده در این گزارش‌ها، از جمله داده‌های مرتبط با تأثیرات اجتماعی و محیطی، دقیق، کامل، و مطابق با استانداردهای بین‌المللی هستند (Desoky, 2025). این امر به ویژه در صنعت بیمه، که اعتماد عمومی و پاسخگویی اجتماعی از اهمیت بالایی برخوردار است، می‌تواند به افزایش شفافیت و اعتبار گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کند. بنابراین، کیفیت حسابرسی داخلی نه تنها به عنوان ابزاری برای بهبود کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک، بلکه به عنوان عاملی کلیدی در ارتقای گزارشگری مسئولیت اجتماعی و تقویت اعتماد ذینفعان در شرکت‌های بیمه‌ای محسوب می‌شود. بر این اساس دومین فرضیه پژوهش به شرح زیر مطرح می‌گردد:

فرضیه دوم: کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه تأثیر معناداری دارد.

پیشینه پژوهش

این بخش با مرور ادبیات موجود، چارچوب نظری و تجربی تحقیق را شکل می‌دهد و شکاف‌های دانشی را شناسایی می‌کند که پژوهش حاضر قصد پر کردن آن‌ها را دارد. در این راستا، مطالعات پیشین در حوزه‌ی کیفیت حسابرسی داخلی، اثربخشی کمیته‌ی حسابرسی، و گزارشگری مسئولیت اجتماعی مورد بررسی قرار می‌گیرند تا درک جامعی از ارتباط بین این مفاهیم و نقش آن‌ها در شرکت‌های بیمه‌ای ارائه شود.

(Desoky, 2025) به بررسی تأثیر ویژگی‌های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر گزارش مسئولیت اجتماعی در بحرین: دیدگاه مشروعیت پرداخت. در طول یک دوره 10 ساله (2013-2022)، از 160 مشاهدات سالانه شرکت از شرکت‌های فهرست شده در بحرین استفاده شده است. چهار مدل رگرسیون چندگانه سلسله مراتبی برای بررسی اثرات پنج متغیر مستقل و سه متغیر کنترل توسعه داده شده‌اند. نتایج مدل نشان می‌دهد که گزارش

مسئولیت اجتماعی تنها توسط دو متغیر مستقل تعیین می‌شود: استقلال هیئت مدیره و استقلال کمیته حسابرسی. همچنین، نتایج این مطالعه تا حدی از این استدلال حمایت می‌کند که نظریه مشروعیت یک عامل کلیدی در توضیح مسئولیت اجتماعی است.

Juma, et al., (2022) به بررسی اثربخشی کمیته حسابرسی، عملکرد حسابرسی داخلی، ویژگی‌های خاص شرکت و گزارشگری مالی اینترنتی: شواهد مبتنی بر ادراک مدیریتی پرداختند. این تحقیق با پرسشنامه‌ای از 40 شرکت خدمات مالی جمع‌آوری شده است. تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که اثربخشی و عملکرد کمیته حسابرسی داخلی به طور قابل توجهی به افزایش گزارشگری مالی اینترنتی کمک می‌کنند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که در میان ویژگی‌های خاص شرکت، تنها ساختار سرمایه به طور قابل توجهی به واریانس‌های مثبت در گزارشگری مالی اینترنتی کمک می‌کند. جلسات کمیته حسابرسی و اختیارات بر خلاف تخصص و استقلال کمیته حسابرسی به طور قابل توجهی به تغییرات مثبت در گزارشگری مالی اینترنتی کمک می‌کند. از نظر ویژگی‌های عملکرد کمیته حسابرسی داخلی، نقش مدیریت ریسک و نقش انطباق نظارتی به طور قابل توجهی در مقایسه با نقش فرایندهای حاکمیتی و ارزیابی نقش کنترل داخلی به تغییرات مثبت در گزارشگری مالی اینترنتی کمک می‌کند.

Tumwebaze, et al., (2021) به بررسی کارایی کمیته حسابرسی، عملکرد حسابرسی داخلی و شیوه‌های گزارش‌دهی پایداری پرداختند. هدف از این مطالعه بررسی ارتباط بین کارایی کمیته حسابرسی، عملکرد حسابرسی داخلی و شیوه‌های گزارش‌دهی پایداری است. با استفاده از یک طرح مقطعی و همبستگی، پرسشنامه‌های قابل استفاده از 48 شرکت خدمات مالی در اوگاندا دریافت شد. داده‌ها با استفاده از بسته آماری علوم اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج یافته‌ها نشان می‌دهد که کارایی کمیته حسابرسی و عملکرد حسابرسی داخلی به طور مثبت و قابل توجهی با شیوه‌های گزارش‌دهی پایداری مرتبط هستند. کارایی کمیته حسابرسی و عملکرد حسابرسی داخلی به طور قابل توجهی با شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی نسبت به شاخص‌های پایداری زیست محیطی مرتبط هستند.

Kolawole and Lasisi (2021) به بررسی قابلیت‌های کمیته حسابرسی و گزارش‌های مالی اینترنتی شرکت‌های مالی فهرست شده در نیجریه پرداختند. هدف این تحقیق بررسی تأثیر قابلیت‌های کمیته حسابرسی و گزارش مالی اینترنتی بر شرکت‌های مالی فهرست شده در نیجریه بود. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که عملکرد و شایستگی کمیته حسابرسی با گزارشگری مالی اینترنتی رابطه مثبت معناداری دارد. در این میان، هیچ ارتباطی بین استقلال کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی و گزارش مالی اینترنتی وجود ندارد. در نتیجه، این مطالعه نشان می‌دهد که تنظیم‌کننده‌ها به کسب‌وکارها اجازه می‌دهند تا جزئیات مالی را از طریق وب سایت‌های خود افشا کنند.

Setyowati, et al., (2021) به تحقیقی با عنوان بررسی نقش تعدیلی پیچیدگی وظایف بر ارتباط دانش و اخلاق حرفه‌ای حسابرس با کیفیت حسابرسی در اندونزی طی سال 2020 پرداختند. روش‌های جمع‌آوری داده با استفاده از پرسشنامه، روش‌های تجزیه و تحلیل داده با استفاده از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه و پردازش داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS بود. نتایج نشان داد متغیر دانش حرفه‌ای تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کیفیت حسابرسی و همچنین متغیر اخلاق حسابرس تأثیر مثبت و قابل توجهی به کیفیت حسابرسی می‌دهد. پیچیدگی وظیفه نمی‌تواند تأثیر دانش حرفه‌ای را بر کیفیت حسابرسی تعدیل کند، اما پیچیدگی وظیفه را به عنوان متغیر متوسط تأثیر اخلاق حسابرس بر کیفیت حسابرسی را تعدیل می‌کند. این متغیرها به طور همزمان تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کیفیت حسابرسی دارند.

Shafiee and Salari (2023) به ارائه مدلی برای ویژگی‌های شرکت و کارایی کمیته حسابرسی پرداختند. بدین منظور، نمونه‌ای متشکل از 167 شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های 1392 تا 1399 انتخاب گردید. کارایی کمیته حسابرسی (متغیر پنهان) توسط متغیرهای مشاهده پذیر تخصص مالی، استقلال و اندازه کمیته حسابرسی و ویژگی‌های شرکت (متغیر پنهان) نیز بر اساس متغیرهای مشاهده پذیر (اندازه شرکت، اهرم مالی، ترکیب هیئت مدیره، سهامداران نهادی، سودآوری، نقدینگی، رشد شرکت) اندازه‌گیری شد. پس از اطمینان یافتن از برازش قابل قبول الگوهای اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش، نتایج حاکی از آن است که ویژگی‌های شرکت، کارایی کمیته حسابرسی را افزایش می‌دهد.

Khajavi, et al. (2021) به بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این راستا، نقش ساختار هیأت مدیره بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی مورد مطالعه قرار گرفته است. به همین منظور، از معیارهای استقلال هیأت مدیره، اندازه هیأت مدیره و دوگانگی مدیرعامل و رئیس هیأت مدیره جهت اندازه‌گیری ساختار هیأت مدیره استفاده گردید. جامعه آماری این پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند و نمونه شامل ۱۴۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. نتایج حاصل از پژوهش نشان دهنده آن است که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، از میان متغیرهای ساختار هیأت مدیره، تنها متغیر اندازه هیأت مدیره دارای نقش تعدیل‌کنندگی بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اقلام تعهدی است.

Mohseninia and Babajani (2021) به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این رابطه، متغیر «کیفیت حسابرسی داخلی» در چهار بخش شامل صلاحیت، استقلال، اجرای عملیات و سایر معیارها و

متغیر «کیفیت گزارشگری مالی» در سه بخش شامل قابلیت اتکا، مربوط بودن و به موقع بودن طبقه بندی شد که با لحاظ کردن متغیر «عدم تقارن اطلاعاتی»، تعداد 16 فرضیه تدوین شد. نتایج پژوهش، حاکی از آن است که «کیفیت حسابرسی داخلی» بر دو متغیر «کیفیت گزارشگری مالی» و «عدم تقارن اطلاعاتی» در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری نداشته است؛ از این رو لازم است توجه جدی تری به مقوله کیفیت حسابرسی داخلی انجام شود و با اتخاذ سازوکارهای مناسب، زمینه ارتقای هرچه بیشتر کیفیت واحد حسابرسی داخلی شرکت ها فراهم شود.

Moradi (2020) به بررسی نوع گزارش حسابرسی و کیفیت حسابرسی پرداخت. این مقاله از نوع مروری بوده و بر اساس نتایج مقالات منتشر شده در سال های 2001 الی 2018 و 1390-1399 انجام شد. نتایج نشان داد حسابرسی اغلب جزء لاینفک انتقال اطلاعات حسابداری به شمار می آید و در نتیجه بازتاب با اهمیتی در شناسایی و اندازه گیری این اطلاعات دارد. گسترش روز افزون جوامع و پیچیدگی مسائل خاص آنها، افزایش نیاز به اطلاعات اقتصادی مربوط و در نتیجه افزایش تقاضا برای وجود سیستم ها و فرآیندهایی که فراهم کننده چنین اطلاعاتی هستند را ایجاد کرده است. همین عوامل موجب افزایش و گسترش نیاز به حسابرسی به عنوان قسمتی از کل فرآیند انتقال اطلاعات شده است. حسابرسی با تأکید بر کارایی عملیات موجب صرفه جویی در هزینه می شود و زیان های ناشی از اشتباهات را کاهش می دهد.

جمع بندی پیشینه ی پژوهش نشان می دهد که اگرچه مطالعات متعددی به بررسی نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته ی حسابرسی در بهبود گزارشگری مالی و غیرمالی پرداخته اند، اما تمرکز غالب این تحقیقات بر صنایع تولیدی و خدماتی بوده و کمتر به صنعت بیمه، با ویژگی های منحصر به فرد و پیچیدگی های خاص آن، توجه شده است. علاوه بر این، تحقیقات پیشین عمدتاً بر گزارش های مالی متمرکز بوده اند و نقش این مکانیزم های نظارتی در ارتقای گزارش های مسئولیت اجتماعی، به ویژه در شرکت های بیمه ای، کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. این در حالی است که صنعت بیمه به دلیل ماهیت فعالیت هایش و تعامل گسترده با ذینفعان مختلف، نیازمند شفافیت و پاسخگویی بیشتری در حوزه ی گزارش های غیرمالی است. پژوهش حاضر با پر کردن این شکاف دانشی، نخستین مطالعه ای است که به طور نظام مند به بررسی تأثیر همزمان کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته ی حسابرسی بر کیفیت گزارش های مسئولیت اجتماعی در شرکت های بیمه ای می پردازد. این تحقیق با ترکیب رویکردهای نظری و تجربی، چارچوبی نوین ارائه می دهد که نه تنها به درک بهتر تعامل بین مکانیزم های نظارتی و گزارش های مسئولیت اجتماعی کمک می کند، بلکه راهکارهایی عملی برای بهبود فرآیندهای گزارش دهی و افزایش اعتماد ذینفعان در صنعت بیمه پیشنهاد می دهد. این تمایز مفهومی و کاربردی، پژوهش حاضر را به عنوان گامی پیشرو در ادبیات حسابداری و حکمرانی شرکتی متمایز می سازد.

روش شناسی پژوهش

از آنجایی که نتایج حاصل از پژوهش می تواند در فرآیند تصمیم گیری مورد استفاده قرار گیرد؛ پژوهش حاضر از نوع پژوهش های کاربردی است. از بعد فرایند نوع پژوهش چون از داده های کمی استفاده شده است از نوع کمی است؛ و از لحاظ آماری از نوع همبستگی است زیرا برای آزمون فرضیه های پژوهش از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده می شود. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه شرکت های بیمه ای بوده است بدین منظور اطلاعات مالی استخراج شده از گزارش های مالی ۳۱ شرکت بیمه ای واقع در ایران برای سال های ۱۳۹۸ الی ۱۴۰۲ بوده و همه آنها به عنوان نمونه در نظر گرفته شده اند.

متغیر های پژوهش و مدل های رگرسیونی

مدل رگرسیونی تحقیق حاضر به شرح زیر می باشد:

$$CSR_{it} = \beta_0 + \beta_1 ACE_{it} + \beta_2 IAF_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 AUD_{it} + \epsilon$$

که در آن داریم:

CSR: گزارشگری مسئولیت اجتماعی

ACE: اثربخشی کمیته حسابرسی

IAF: کیفیت حسابرسی داخلی

AGE: سن شرکت

SIZE: اندازه شرکت

AUD: اندازه حسابررس

متغیر وابسته

متغیر وابسته این پژوهش مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت (CSR) است که برای اندازه‌گیری آن، ابتدا با توجه به تحقیقات قبلی (Maranjory and Alikhani, 2014; Pourali and Hajjami, 2014) و نظرخواهی از صاحب‌نظران مالی، چک لیستی متشکل از 39 مورد افشای مسئولیت اجتماعی که با محیط گزارشگری کشور سازگار می‌باشد، تهیه گردید. سپس با مشاهده صورت‌های مالی، یادداشت‌های توضیحی و گزارش فعالیت هیئت مدیره شرکت‌های نمونه، وجود یا نبود اقلام موجود در چک لیست بررسی گردید. به‌طوری‌که در صورت وجود هر یک از این اقلام، امتیاز یک و در غیر این صورت امتیاز صفر برای شرکت مورد نظر لحاظ شده و در نهایت، شاخص افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی هر شرکت از تقسیم جمع موارد افشاء شده بر کل موارد قابل افشاء بدست می‌آید. به طوری‌که:

$$CSR_{i,t} = \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{\sum_{i=1}^n T_i}$$

که در آن:

$CSR_{i,t}$ = شاخص افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت i در سال t ،

$\sum_{i=1}^n Y_i$ = کلیه موارد افشاء که شرکت از آن امتیاز یک را گرفته و

$\sum_{i=1}^n T_i$ = کل موارد قابل افشاء می‌باشد.

عناوین کلی و مؤلفه‌های چک لیست مسئولیت‌پذیری اجتماعی بکار رفته در تحقیق، در جدول 1 نشان داده شده است:

جدول 1: چک لیست مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت
Table 1: Corporate Social Responsibility Checklist

عنوان کلی General title	مؤلفه‌ها Components
مسائل محیطی Environmental issues	کنترل آلودگی، جلوگیری از خسارات زیست محیطی، بازیافت یا جلوگیری از ضایعات، حفظ منابع طبیعی، تحقیق و توسعه، ساست زیست محیطی، سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیست محیطی، سایر مسائل محیطی.
محصولات و خدمات Products and services	توسعه محصول/سهم بازار، کیفیت محصول/ISO، ایمنی و سلامت محصول، توقف تولید، سایر محصولات و خدمات.
منابع انسانی Human Resources	تعداد کارکنان، حقوق ماهانه/پاداش نقدی و مزایا، سهام تحت تملک کارمندان، بازنگشتگی و مزایای پایان خدمت، سلامتی و ایمنی در محیط کار، برنامه‌های آموزش و توسعه کارکنان، ورزشی و رفاهی، وام یا بیمه کارمندان، روحیه و ارتباطات کارمندان، سایر منابع انسانی.
مشتریان Customers	سلامتی مشتریان، شکایات/رضایتمندی مشتریان، سیاحت پرداخت دیرتر برای مشتریان خاص، تدارک تسهیلات و خدمات پس از فروش، پاسخگویی به نیاز مشتریان، سایر مشتریان.
مسئولیت‌های جامعه Community Responsibilities	سرمایه‌گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیتهای جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی/ادعای قضایی، فعالیتهای مذهبی/فرهنگی، سایر مسئولیتهای جامعه.
انرژی Energy	حفظ و صرفه‌جویی در انرژی، توسعه و اکتشاف منابع جدید، استفاده از منابع جدید، سایر انرژی.

متغیرهای مستقل

اثربخشی کمیته حسابرسی

متغیر مستقل این پژوهش، اثربخشی کمیته حسابرسی (ACE) است که به پیروی از (Desoky (2025) و Juma, et al., (2022) برای اندازه‌گیری آن از سه معیار شامل استقلال، تخصص مالی و اندازه کمیته حسابرسی استفاده شده است که مشابه با تحقیقات قبلی این معیارها در یک شاخص ترکیبی با یکدیگر ترکیب می‌شوند. بدین منظور ابتدا هر یک از این معیارها پس از محاسبه، به‌صورت اعداد صفر یا یک استاندارد می‌شوند. به‌طوری‌که، اگر نسبت اعضای مستقل کمیته حسابرسی شرکت بالاتر از میانه شرکت‌های نمونه باشد به آن عدد یک و در غیر این‌صورت عدد صفر، در صورتی‌که نسبت اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری شرکت بالاتر از میانه شرکت‌های نمونه باشد به آن عدد یک و در غیر این‌صورت عدد صفر و چنانچه اندازه کمیته حسابرسی شرکت بیشتر از میانه شرکت‌های نمونه باشد به آن عدد یک و در غیر این‌صورت عدد صفر اختصاص داده می‌شود. در نهایت حاصل جمع مقادیر فوق برای هر شرکت در هر سال، بیانگر شاخص اثربخشی کمیته حسابرسی آن خواهد بود.

کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی

متغیر مستقل دیگر این پژوهش، کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی (IAF) است که برای سنجش آن مطابق با پژوهش (Desoky (2025) و Juma, et al., (2022) از سه سنجه شامل اندازه، قدمت و صلاحیت واحد حسابرسی داخلی استفاده شده است. از آنجا که بکارگیری هر یک از معیارهای فوق به‌طور مجزا، ممکن است باعث بروز ابهام و حصول نتایج غیرقابل اتکا در اندازه‌گیری کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی شود، لذا مشابه با تحقیقات قبلی، این معیارها در یک شاخص ترکیبی با یکدیگر ترکیب می‌شوند. بدین منظور ابتدا هر یک از این معیارها پس از محاسبه، به‌صورت اعداد صفر یا یک استاندارد می‌شوند. به‌طوری‌که، اگر تعداد کارکنان واحد حسابرسی داخلی شرکت بالاتر از میانه شرکت‌های نمونه باشد به آن عدد یک و در غیر این‌صورت عدد صفر، در صورتی‌که قدمت واحد حسابرسی داخلی شرکت بالاتر از میانه شرکت‌های نمونه باشد به آن عدد یک و در غیر این‌صورت عدد صفر

صفر و چنانچه حسابرس داخلی شرکت عضو جامعه حسابداران رسمی یا انجمن حسابرسان داخلی ایران باشد، به آن عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر اختصاص داده می‌شود. در نهایت حاصل جمع مقادیر فوق برای هر شرکت، بیانگر شاخص کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی آن خواهد بود. دامنه تغییرات این شاخص جامع بین 0 تا 3 بوده، به طوری که مقادیر بزرگ‌تر (کوچک‌تر) بیانگر کیفیت بالاتر (پایین‌تر) حسابرسی داخلی شرکت می‌باشد.

متغیرهای کنترلی

در این پژوهش برخی از مهم‌ترین متغیرهایی که بر مبنای مطالعات قبلی به عنوان عوامل موثر بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شناخته شده‌اند، به عنوان متغیرهای کنترلی مد نظر قرار گرفتند که عبارتند از:

سن شرکت: شرکت‌های با سابقه‌تر معمولاً از تجربه و ثبات بیشتری در مدیریت و گزارش‌دهی برخوردار هستند و ممکن است رویه‌های حرفه‌ای‌تری در زمینه گزارشگری مسئولیت اجتماعی داشته باشند (Zimon et al., 2022). بنابراین، سن شرکت که بر اساس لگاریتم طبیعی تعداد سال‌های پذیرش در بورس محاسبه می‌شود، به عنوان متغیر کنترلی در این تحقیق مد نظر گرفته شده است.

اندازه شرکت: شرکت‌های بزرگ‌تر معمولاً منابع بیشتری برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی دارند و همچنین تحت نظارت و فشار بیشتری از سوی ذینفعان و جامعه قرار دارند که می‌تواند بر روی گزارشگری آن‌ها تأثیر بگذارد (Wu and Shen, 2013). از این رو در این تحقیق، اندازه شرکت که از طریق از لگاریتم خالص مجموع دارایی‌های شرکت اندازه‌گیری می‌شود، به عنوان متغیر کنترلی مد نظر گرفته شده است.

اندازه حسابرس: حسابرسان بزرگ‌تر معمولاً استانداردهای بالاتری را در ارزیابی و گزارشگری مالی و غیرمالی رعایت می‌کنند. این موضوع می‌تواند بر کیفیت گزارشگری مسئولیت اجتماعی تأثیر بگذارد و به شرکت‌ها کمک کند تا به شیوه‌ای شفاف‌تر و معتبرتر عمل کنند (Wu and Shen, 2013; Aini et al., 2020). از این رو در این تحقیق، اندازه حسابرس، به صورت یک متغیر ساختگی با کد یک در صورتی که حسابرس شرکت در سال جاری سازمان حسابرسی باشد و در غیر این صورت کد صفر، به عنوان متغیر کنترلی مد نظر گرفته شده است.

نتایج و بحث

در اولین گام جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، محقق باید توصیف دقیقی از متغیرهای پژوهش داشته باشد. توصیف داده‌ها قبل از برآورد مدل، اطلاعات مهم و ارزشمندی در اختیار او قرار می‌دهد. آگاهی از شاخص‌های مرکزی، پراکندگی و توزیعی متغیرها، منجر می‌شود تا محقق در ادامه پژوهش خود با آگاهی بیشتری به تحلیل متغیرها بپردازد. در جدول 2 توصیف آماری متغیرها به همراه میانگین، میانه، انحراف معیار، بیشینه، کمینه، چولگی، کشیدگی قابل مشاهده است.

جدول 2: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش
Table 2: Descriptive statistics of research variables

شاخص متغیر Variable index	میانگین Average	میانه Middle	بیشترین The most	کمترین The lowest	انحراف معیار Standard deviation	ضریب چولگی Skewness coefficient
مسئولیت اجتماعی Social responsibility	0.342	0.310	0.430	0.110	0.021	0.041
اثربخشی کمیته حسابرسی Audit Committee Effectiveness	2.620	2.000	3.000	0.000	0.500	0.053
کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی Quality of internal audit performance	2.811	2.000	3.000	0.000	0.422	-4.29
سن شرکت Company age	3.074	3.050	3.990	1.950	0.369	0.189
اندازه شرکت Company size	6.093	5.59	6.740	11.41	1.561	0.587
اندازه حسابرس Auditor size	0.5450	1.000	1.000	0.000	0.498	-0.180

نتایج آمار توصیفی ارائه‌شده برای شرکت‌های بیمه‌ای نشان‌دهنده ویژگی‌ها و الگوهای خاصی در ساختار حکمرانی و گزارشگری این صنعت است. میانگین مسئولیت اجتماعی (0/342) نشان می‌دهد که شرکت‌های بیمه‌ای به‌طور متوسط توجه پایینی به گزارش‌های مسئولیت اجتماعی و پایداری داشته‌اند، که می‌تواند بیانگر نیاز به بهبود در شفافیت و پاسخگویی در این حوزه باشد. اثربخشی کمیته حسابرسی با میانگین 2.620 و انحراف معیار 0.500 نشان‌دهنده تنوع قابل توجهی در اثربخشی کمیته‌هاست. همچنین، ضریب چولگی مثبت (0.053) به این معناست که بیشتر شرکت‌ها در سطح بالاتری از اثربخشی قرار دارند. کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی نیز با میانگین 2.811 و انحراف معیار 0.422 بیانگر این است

که کیفیت حسابرسی داخلی در اکثر شرکت‌ها نسبتاً بالا است، اگرچه ضریب چولگی منفی (4.29-) نشان‌دهنده تمرکز بیشتر در سمت بالای مقیاس است. نتایج حاصل از آزمون مانایی متغیرها که در **جدول 3** نمایش داده شده است.

جدول 3: نتایج آزمون لوین، لین و چو جهت بررسی مانایی متغیرها (در سطح متغیر)
Table 3: Results of the Levin, Lin and Chu test to examine the stationarity of variables (at the variable level)

متغیر Variable	آماره لوین، لین و چو Statistics Levin, Lin and Chu	سطح معناداری Significance level	نتیجه آزمون Test result
مسئولیت اجتماعی Social responsibility	-31.400	0.000	ایستا در سطح متغیر Static at variable level
اثربخشی کمیته حسابرسی Audit Committee Effectiveness	-24.920	0.000	ایستا در سطح متغیر Static at variable level
کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی Quality of internal audit performance	-27.638	0.000	ایستا در سطح متغیر Static at variable level
سن شرکت Company age	-61.097	0.000	ایستا در سطح متغیر Static at variable level
اندازه شرکت Company size	-11.057	0.000	ایستا در سطح متغیر Static at variable level
اندازه حسابرس Auditor size	-25.654	0.000	ایستا در سطح متغیر Static at variable level

نتایج آزمون لوین، لین و چو نشان می‌دهد که همه متغیرهای به کار رفته در این پژوهش در سطح 95 درصد ایستا هستند. با توجه به اینکه متغیرهای پژوهش در سطح متغیر ایستا می‌باشند؛ بنابراین نیازی به انجام آزمون هم انباشتگی نمی‌باشد. داده‌های این پژوهش به صورت داده‌های ترکیبی می‌باشند در داده‌های ترکیبی ابتدا از آزمون لیمر استفاده می‌شود تا تلفیقی یا تابلویی بودن داده‌ها مشخص گردد و در صورت استفاده از روش داده‌های تابلویی به منظور این که مشخص گردد کدام روش اثرات ثابت یا اثرات تصادفی برای برآورد مدل مناسب‌تر است از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. همچنین برای تشخیص ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی سریالی در مدل به ترتیب از آزمون نسبت درست نمایی (LR) و وولدریج استفاده گردید که نتایج حاصل از این آزمون‌ها در **جدول 4** ارائه شده است.

جدول 4: نتایج آزمون‌های مورد استفاده برای مدل پژوهش
Table 4: Results of tests used for the research model

نوع آزمون Test type	نتایج مدل رگرسیون Regression model results		نتیجه آزمون Test result
	آماره آزمون Test statistic	سطح معناداری Significance level	
آزمون F لیمر F Test	5.568	0.000	کارایی روش تابلویی Efficiency of the panel method
آزمون هاسمن Hausman Test	23.064	0.000	کارایی روش اثرات ثابت Efficiency of the fixed effects method
آزمون نسبت درست نمایی Likelihood Ratio Test	305.4	0.000	ناهمسانی واریانس Variance heterogeneity

با توجه به **جدول 4** آزمون F لیمر و سطح معناداری آن کمتر از 0/05 بوده لذا فرضیه صفر آزمون رد شده و بیانگر آن است که باید از روش داده‌های تابلویی استفاده شود. همچنین با توجه به نتایج آزمون هاسمن و سطح معناداری آن (کمتر از 0/05)، لازم است که مدل با استفاده از روش

اثرات ثابت برآورد گردد. نتایج آزمون نسبت درست نمایی و سطح معناداری آن (کمتر از ۰/۰۵) نشان می دهد که مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس است. به منظور رفع این مشکل از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) برای برآورد مدل استفاده می شود. یکی از فروض مدل کلاسیک رگرسیون خطی آن است که هم خطی مرکب بین متغیرهای توضیحی موجود در مدل وجود ندارد. هم خطی در اصل، به معنای وجود ارتباط خطی کامل یا دقیق بین همه یا بعضی از متغیرهای توضیحی مدل رگرسیون می باشد. اگر بین متغیرهای مستقل هم خطی وجود داشته باشد، ضرایب رگرسیونی متغیرهای مستقل و همچنین انحراف معیار آن ها بزرگ شده، در نتیجه ضرایب نمی توانند با دقت زیاد تخمین زده شوند. در این پژوهش برای بررسی وجود هم خطی بین متغیرهای مدل از آماره عامل تورم واریانس **Variance Inflation Factor** "VIF" استفاده شده و زمانی که عامل تورم واریانس کوچک تر از 5 باشد، نشان دهنده عدم وجود هم خطی بین متغیرهای مدل است. نتایج آزمون هم خطی برای مدل پژوهش به شرح **جدول 5** می باشد:

جدول 5: نتایج آزمون بررسی هم خطی بین متغیرها

Table 5: Results of the test to examine the collinearity between variables

VIF	متغیر Variable
3.030	اثربخشی کمیته حسابرسی Audit Committee Effectiveness
1.729	کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی Quality of internal audit performance
1.048	سن شرکت Company age
1.026	اندازه شرکت Company size
3.086	اندازه حسابرس Auditor size

یکی دیگر از فروض مهم کلاسیک رگرسیون خطی این است که بین اجزای اخلاقی که در تابع رگرسیون وارد می شود، خودهمبستگی یا همبستگی سریالی وجود ندارد. در حالت وجود خود همبستگی نیز همانند حالت ناهمسانی واریانس، تخمین زن های حداقل مربعات معمولی بدون تورش و سازگارند اما کارا نمی باشند. در نتیجه نمی توان آزمون های t و F معمولی معناداری را به خوبی بکار برد. در این تحقیق، به منظور تعیین وجود یا عدم وجود مشکل خود همبستگی جملات خطا از آزمون والدridge استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون در **جدول 6** خلاصه شده است.

جدول 6: نتایج آزمون والدridge برای شناسایی خودهمبستگی

Table 6: Results of the Wooldridge test for identifying autocorrelation

نتیجه آزمون Test result	سطح معناداری Significance level	آماره F آزمون والدridge F-statistic of the Wooldridge test	فرضیه صفر Null hypothesis
H_0 تایید می شود	0.167	2.342	خودهمبستگی وجود ندارد There is no self-correlation.

پیش از برآورد مدل، مفروضات کلیدی رگرسیون خطی، از جمله نرمال بودن باقیمانده ها، عدم وجود خودهمبستگی، و نبود هم خطی شدید بین متغیرهای مستقل، مورد بررسی قرار گرفتند تا اطمینان حاصل شود که نتایج حاصل از مدل، معتبر و قابل اتکا هستند. این بررسی ها به منظور اطمینان از برقراری شرایط لازم برای انجام تحلیل رگرسیون و افزایش دقت برآورد پارامترهای مدل انجام شده اند.

جدول 7: نتایج برآورد مدل با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته

Table 7: Results of model estimation using the generalized least squares method

متغیر Variable	نماد Symbol	ضرایب Coefficients	انحراف معیار Standard deviation	آماره t t-statistic	سطح معناداری Significance level
اثربخشی کمیته حسابرسی Audit Committee Effectiveness	ACE	0.102	0.019	5.189	0.001
کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی Quality of internal audit performance	IAF	0.211	0.026	8.113	0.001
سن شرکت Company age	AGE	0.201	0.073	2.752	0.006

0.036	2.110	0.071	0.150	SIZE	اندازه شرکت Company size
0.001	5.257	0.041	0.219	AUD	اندازه حسابرس Auditor size
0.001	5.461	0.061	0.336	C	عرض از مبدأ y-intercept
0.510577	ضریب تعیین تعدیل شده Adjusted R-squared	0.535643	ضریب تعیین R-squared	2.001657	آماره دوربین واتسن Durbin-Watson statistic
				11.0328 (0.000)	آماره F فیشر (سطح معنی داری) Fisher's statistic (significance level)

با توجه به مقادیر بدست آمده در جدول 7، چون میزان دوربین واتسون 2/001 می باشد، در نتیجه عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می شود. همچنین با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده مدل برازش شده می توان ادعا نمود، 51 درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آماره F مدل رگرسیونی برابر با 11.0328 در سطح معناداری صفر می باشد که نشان می دهد معناداری کل مدل برازش شده تایید می گردد.

سطح معنی داری متغیر اثربخشی کمیته حسابرسی کوچکتر از سطح خطاست ($prob < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان 95 درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان دهنده این است اثربخشی کمیته حسابرسی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها تاثیر دارد. در خصوص ضریب که برابر 0.10 گردید می توان بیان داشت به ازای هر واحد افزایش در اثربخشی کمیته حسابرسی؛ گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها 0.10 واحد افزایش می یابد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت می باشد، لذا افزایش (کاهش) اثربخشی کمیته حسابرسی سبب افزایش (کاهش) گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت های بیمه ای می گردد.

سطح معنی داری متغیر کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی کوچکتر از سطح خطاست ($prob < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان 95 درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان دهنده این است کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها تاثیر دارد. در خصوص ضریب که برابر 0.21 گردید می توان بیان داشت به ازای هر واحد افزایش در کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی؛ گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها 0.21 واحد افزایش می یابد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت می باشد، لذا افزایش (کاهش) کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی سبب افزایش (کاهش) گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت های بیمه ای می گردد.

جمع بندی و پیشنهادها

صنعت بیمه، به عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد هر کشور، نه تنها در مدیریت ریسک های مالی، بلکه در ایفای مسئولیت های اجتماعی و محیطی نیز نقش پررنگی دارد. در دنیای امروز، که انتظارات ذینفعان از شرکت ها فراتر از سودآوری مالی و به سمت پاسخگویی اجتماعی و محیطی حرکت کرده است، گزارشگری مسئولیت اجتماعی به عنوان ابزاری ضروری برای ایجاد اعتماد و شفافیت مطرح می شود. در این میان، ساختارهای نظارتی داخلی، از جمله کمیته های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی، به عنوان بازوهای اجرایی حکمرانی مطلوب، می توانند نقش تعیین کننده ای در ارتقای کیفیت این گزارش ها ایفا کنند. این پژوهش با نگاهی عمیق به این موضوع، به بررسی تأثیر این مکانیزم ها بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت های بیمه ای پرداخته است و یافته های آن می تواند چراغ راهی برای بهبود فرآیندهای گزارش دهی و تقویت پاسخگویی در این صنعت باشد. این پژوهش با هدف بررسی نقش اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی در بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت های بیمه ای انجام شد و نتایج آن به وضوح نشان دهنده تأثیر مثبت و معنادار این دو مؤلفه بر فرآیند گزارشگری مسئولیت اجتماعی است.

یافته‌ها بیانگر این است که واحدهای حسابرسی داخلی با عملکرد قوی و مستقل، می‌توانند به بهبود فرآیندهای گزارش‌دهی غیرمالی کمک کنند و اطمینان حاصل کنند که اطلاعات ارائه‌شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی، دقیق و کامل هستند. این نتیجه با مطالعات پیشین که بر نقش حسابرسی داخلی در افزایش شفافیت سازمانی تأکید داشتند، همسو است و نشان می‌دهد که حسابرسی داخلی نه تنها به عنوان یک ابزار کنترلی، بلکه به عنوان یک عامل تسهیل‌کننده در ارتقاء مسئولیت اجتماعی عمل می‌کند. به عبارت دیگر، وجود یک سیستم حسابرسی داخلی مؤثر می‌تواند به سازمان‌ها کمک کند تا به طور مؤثرتری به نیازهای ذینفعان پاسخ دهند و در نتیجه، اعتبار و اعتماد عمومی را افزایش دهند.

علاوه بر این، اثربخشی کمیته حسابرسی به عنوان عاملی کلیدی در ارتقای گزارشگری مسئولیت اجتماعی شناسایی شد. کمیته‌های حسابرسی با ترکیب مناسب اعضا، تخصص کافی و فعالیت منظم، می‌توانند نظارت مؤثری بر فرآیندهای گزارش‌دهی داشته باشند و اطمینان حاصل کنند که گزارش‌های مسئولیت اجتماعی مطابق با استانداردهای بین‌المللی و انتظارات ذینفعان تهیه می‌شوند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که اثربخشی کمیته حسابرسی نه تنها بر گزارش‌های مالی، بلکه بر گزارش‌های غیرمالی نیز تأثیرگذار است و می‌تواند به عنوان مکانیزمی قدرتمند در بهبود پاسخگویی اجتماعی سازمان‌ها عمل کند. به علاوه، نتایج تحقیق نشان داد که تخصص مدیر حسابرسی داخلی و اعضای کمیته حسابرسی نقش تعیین‌کننده‌ای در بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دارند. مدیران حسابرسی داخلی با تخصص و تجربه کافی، می‌توانند فرآیندهای گزارش‌دهی را به طور مؤثرتری مدیریت کنند و ریسک‌های مرتبط با تحریف‌های احتمالی در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی را کاهش دهند. همچنین، اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی و حسابداری، می‌توانند به ارزیابی دقیق‌تر اطلاعات ارائه‌شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کنند و اطمینان حاصل کنند که این گزارش‌ها از کیفیت و قابلیت اتکای بالایی برخوردار هستند. نتایج این پژوهش در مورد تأثیر اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی، با یافته‌های (Desoky 2025) همسو است. (Desoky 2025) نیز نشان داد که استقلال کمیته حسابرسی به عنوان شاخص اثربخشی کمیته حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری بر گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دارد. این همسویی بیانگر آن است که حضور اعضای غیرموظف در کمیته‌های حسابرسی، به دلیل افزایش استقلال و بی‌طرفی، می‌تواند به بهبود شفافیت و کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کند. این نتیجه با نظریه مشروعیت نیز سازگار است، زیرا شرکت‌ها با افزایش استقلال کمیته‌های حسابرسی، سعی در جلب اعتماد ذینفعان و مشروعیت بخشیدن به فعالیت‌های خود دارند. همچنین نتایج این پژوهش با یافته‌های (Tumwebaze, et al., 2021) همسو است. (Tumwebaze, et al., 2021) نیز تأکید کردند که اثربخشی کمیته حسابرسی به طور مثبت با شیوه‌های گزارش‌دهی پایداری مرتبط است. این همسویی نشان می‌دهد که فعالیت منظم و پیوسته‌ی کمیته‌های حسابرسی می‌تواند به نظارت مؤثرتر بر فرآیندهای گزارش‌دهی و بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی منجر شود. نتایج مربوط به تأثیر کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی، با یافته‌های (Shafiee and Salari 2023) همسو است. آن‌ها نشان دادند که ویژگی‌های شرکت، از جمله سابقه فعالیت، می‌تواند بر کارایی کمیته حسابرسی تأثیر بگذارد. این همسویی بیانگر آن است که شرکت‌های با سابقه‌ی فعالیت طولانی‌تر، به دلیل تجربه و ثبات بیشتر، تمایل بیشتری به رعایت استانداردهای گزارش‌دهی و بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دارند.

در نهایت، این تحقیق نشان می‌دهد که برای بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی، شرکت‌های بیمه باید به طور مستمر به ارزیابی و بهبود عملکرد کمیته‌های حسابرسی و حسابرسی داخلی خود بپردازند. این ارزیابی می‌تواند شامل بررسی ترکیب اعضای کمیته، سطح تخصص و تجربه آن‌ها، و همچنین فرآیندهای نظارتی و کنترلی باشد. با توجه به اینکه مسئولیت اجتماعی به عنوان یک عامل کلیدی در موفقیت بلندمدت سازمان‌ها شناخته می‌شود، شرکت‌های بیمه باید به طور جدی به این موضوع توجه کنند و از ابزارهای موجود برای بهبود عملکرد خود در این زمینه بهره‌برداری کنند. به این ترتیب، می‌توانند به عنوان نهادهای پیشرو در ارتقاء مسئولیت اجتماعی در صنعت بیمه عمل کنند و به ایجاد یک محیط کسب‌وکار پایدار و مسئولانه کمک نمایند. به طور کلی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ساختار حکمرانی شرکتی، به ویژه نقش کمیته‌های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی، تأثیر قابل توجهی بر بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای دارد. این یافته‌ها حاکی از آن است که افزایش استقلال، تخصص، و فعالیت منظم این نهادهای نظارتی می‌تواند به بهبود کیفیت گزارش‌های غیرمالی و افزایش اعتماد ذینفعان کمک کند. با توجه به یافته‌های این تحقیق، پیشنهاد می‌شود شرکت‌های بیمه‌ای به تقویت ساختار کمیته‌های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی از طریق افزایش تعداد اعضای غیرموظف، برگزاری جلسات منظم، و استخدام مدیران و اعضای متخصص توجه کنند. همچنین، افزایش تعداد اعضای واحد حسابرسی داخلی و ارتقای تخصص آن‌ها می‌تواند به بهبود فرآیندهای گزارش‌دهی کمک کند.

برای محققان آتی، پیشنهاد می‌شود تأثیر سایر عوامل حکمرانی شرکتی، مانند نقش سهامداران نهادی و ساختار مالکیت، بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، بررسی تأثیر فناوری‌های نوین، مانند هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های بزرگ، بر بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند به عنوان زمینه‌ای نوآورانه برای تحقیقات آینده در نظر گرفته شود.

این تحقیق با وجود یافته‌های ارزشمند، دارای محدودیت‌هایی است. نخست، داده‌های مورد استفاده محدود به شرکت‌های بیمه‌ای پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده‌اند و ممکن است تعمیم‌پذیری نتایج به سایر صنایع یا کشورها با محدودیت‌هایی همراه باشد. دوم، این تحقیق بر اساس داده‌های گذشته‌نگر انجام شده است و ممکن است تغییرات آینده در ساختار حکمرانی یا استانداردهای گزارش‌دهی بر نتایج تأثیر بگذارد.

سوم، برخی از متغیرهای مورد بررسی، مانند تخصص اعضای کمیته حسابرسی، بر اساس داده‌های کیفی و قضاوتی اندازه‌گیری شده‌اند که ممکن است با خطای اندازه‌گیری همراه باشد. با این حال، این محدودیت‌ها فرصت‌هایی را برای تحقیقات آینده ایجاد می‌کنند تا با استفاده از روش‌های نوین و داده‌های گسترده‌تر، به بررسی عمیق‌تر این موضوعات بپردازند.

منابع

- Ahmed, A. H.; Burton, M. B.; Dunne, T. M., (2017). The determinants of corporate internet reporting in Egypt: An exploratory analysis. *Journal of Accounting in Emerging Economies*., 7(1): 35-60. <https://doi.org/10.1108/JAEE-07-2015-0052>
- Alanezi, F. S., (2009). Factors influencing Kuwaiti companies' internet financial reporting. *Journal of Economic and Administrative Sciences*., 25(2): 1-23. <https://doi.org/10.1108/10264116200900002>
- Aly, D.; Simon, J.; Hussainey, K., (2010). Determinants of corporate internet reporting: Evidence from Egypt. *Managerial Auditing Journal*., 25(2): 182-202. <https://doi.org/10.1108/02686901011008981>
- Amrizal, A., (2014). Analisis kritis pelanggaran kode etik profesi akuntan publik di Indonesia. *Liquidity*., 3(1): 36-43.
- Aini, U.; Rahardja, E. S.; Aisyah, E. S.; Khoirunisa, A., (2020). Performa kinerja admin layanan keuangan mahasiswa menggunakan dashboard pada web based accounting online. *Informasi Mulawarman: Jurnal Ilmiah Ilmu Komputer*., 15(1): 21-26. <http://dx.doi.org/10.30872/jim.v15i1.1911>
- Bin-Ghanem, H.; Ariff, A. M., (2016). The effect of board of directors and audit committee effectiveness on IFR: Evidence from Gulf co-operation council countries. *Journal of Accounting in Emerging Economies*., 6(4): 429-448. <https://doi.org/10.1108/JAEE-08-2014-0040>
- Desoky, A. M., (2025). The influence of board and audit committee characteristics on CSR reporting in Bahrain: The legitimacy perspective. *Journal of Financial Reporting and Accounting*., 23(1): 417-435. <https://doi.org/10.1108/JFRA-12-2024-XXXX>
- Dolinsek, T.; Lutar-Skerbinjek, A., (2018). Voluntary disclosure of financial information on the internet by large companies in Slovenia. *Kybernetes*., 47(3): 458-473. <https://doi.org/10.1108/K-02-2017-0053>
- Kelton, A. S.; Yang, Y., (2008). The impact of corporate governance on internet financial reporting. *Journal of Accounting and Public Policy*., 27(1): 62-87. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2007.11.001>
- Khajavi, S.; Rezaei, G.; Bageri, M., (2021). Investigating the Role of the Board Structure on the Relationship between the Characteristics of the Audit Committee and the Quality of Financial Information. *Studies of ethics and behavior in accounting and auditing*., 1(1): 35-56. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/sebaa/Article/868160> [In Persian]
- Maranjory, M.; Alikhani, R., (2014). Social Responsibility Disclosure and Corporate Governance. *Accounting and Auditing Review*., 21(3): 329-348. doi: 10.22059/acctgrev.2014.52385 [In Persian]
- Mohseninia, S.; Babajani, J., (2021). The Impact of Internal Audit Quality on Financial Reporting Quality in Companies Listed in Tehran Stock Exchange. *Financial Accounting Research*., 12(4): 19-38. doi: 10.22108/far.2020.120558.1570 [In Persian]
- Mokhtar, E. S., (2017). Internet financial reporting determinants: A meta-analytic review. *Journal of Financial Reporting and Accounting*., 15(1): 116-154. <https://doi.org/10.1108/JFRA-10-2015-0089>
- Moradi, A., (2020). Investigating the type of audit report and audit quality. 10th National Conference on New Approaches in Management, Economics and Accounting, Babol. [In Persian]
- Pourali, M. R.; Hajjani, M., (2014). Relationship between social responsibility disclosure and institutional ownership in companies listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*., 3: 135- 150. https://www.jmaak.ir/article_7622.html?lang=en [In Persian]
- Rahardja, Q.; Aini, Hardini, M., (2018). Penerapan software akuntansi online sebagai penunjang pencatatan laporan keuangan. *SISFOTENIKA*., 8(2): 176-187.
- Safarzadeh, M. H.; Mohammadi, E., (2019). The Effect of Audit Committee Characteristics on the Relationship between Audit Report Timeliness and Auditor Task Complexity. *Empirical Studies in Financial Accounting*., 16(62): 45-76. doi: 10.22054/qjma.2019.10413 [In Persian]
- Setyowati, W.; Kurniawan, P.; Mardiansyah, A.; Harahap, E.; Lutfiani, N., (2021). The role of duty complexity as a moderation of the influence auditor's professional knowledge and ethics on audit quality. *Aptisi Transactions on Management (ATM)*., 5(1): 20-29. <https://doi.org/10.33050/atm.v5i1.1483>
- Shafiee, H.; Salari, M., (2023). Explaining the presentation of a model for company characteristics and audit committee effectiveness. *journal of new research approaches in management and accounting*., 6(21): 164-184. <https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1464> [In Persian]
- Tumwebaze, Z.; Juma, B.; Kaawaase, T.; Bonareri, T.; Mutesasira, F., (2021). Audit committee effectiveness, internal audit function and sustainability reporting practices. *Asian Journal of Accounting Research*., 6(2): 123-135. <https://doi.org/10.1108/AJAR-03-2021-0036>
- Waweru, N.; Mangena, M.; Riro, G., (2019). Corporate governance and corporate internet reporting in Sub-Saharan Africa: The case of Kenya and Tanzania. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*., 19(4): 751-773. <https://doi.org/10.1108/CG-07-2018-0250>
- Wu, M. W.; Shen, C. H., (2013). Corporate social responsibility in the banking industry: Motives and financial performance. *Journal of Banking & Finance*., 37(9): 3529-3547. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2013.04.023>
- Zimon, G.; Arianpoor, A.; Salehi, M., (2022). Sustainability reporting and corporate reputation: The moderating effect of CEO opportunistic behavior. *Sustainability*., 14(3): 1257. <https://doi.org/10.3390/su14031257>